

X. Statistika.

Dle nejnovějších úředních zpráv jest v Rakousku společenstev živnostenských na 5317; z toho připadá na Čechy 37·9%, Moravu 8·8%, Slezsko 3·8%, na Dolní Rakousy 11%, Horní Rakousy 12·4%, Solnohrady 2·1%, Štýrsko 6·5%, Tyroly 4·1% a na Halič 8·6%. Na ostatní země vypadají podíly menší než 2%. Členů všech společenstev jest: 554.335 a příslušníků všech 692.753, z toho bylo 518.348 pomocníků a 174.405 učňů. Jen při 1·4% všech společenstev není více než 10 členů, při 32% 10—50 členů, při 34% 50—100 členů, při 22·6% 100—200 členů, při 7·8% 200—500 členů.

Společenství statků mezi manžely.

I. Podstata a význam jeho.

Společenství statků jest právní poměr, který se ujednává mezi manžely o jejich jmění tím způsobem, že buďsi veškeré oběma manžely do manželství přinesené nebo za trvání manželství nabyté statky aneb aspoň část jejich pokládá se za nedílnou pod mocí mužovou jsoucí massu. Dle staršího římského práva vstupovala manželka do moci manželovy (manus) a tím pozbyla své majetkoprávní samostatnosti. Její jmění přešlo ve vlastnictví mužovo a ona měla poté postavení dcery, dědic po svém choti po jeho smrti jako dceř; tato forma manželství byla znenáhla zatlačena volným manželstvím (matrimonium liberum, naproti manželství per manum). Manželka zůstávala na to, co se týče jejich majetkových práv, ve svém posavadním postavení rodinném. Přes to, že se provdala, náleží vše, čeho nabývá, nikoli muži, nýbrž jen otci jejímu, zůstával její filia familias; byla-li persona sui juris (svéprávná), ponechalo se jí její jmění i nabývala výhradně pro sebe. Vzájemné právo dědické nastávalo jenom, nebylo-li k dědění způsobilých příbuzných a poslední vůle.

S mravnějšího stanoviska pohlíží německé právo na sňatek. Švábské zrcadlo vyjadřuje jasně zásadu: »Vstoupilo-li se právem a poctivě v manželství, tu není dvojení, neboť oba jsou jako jedno tělo«. Podobně dí zrcadlo saské: »Není dvojeného statku k jich žití, veškeré jmění slouží k manželskému žití a jest v ruce muže jakožto pána domácnosti spojeno«. Avšak staršímu právu německému jest přece společenství statků mezi manžely v dnešní způsobě se vyskytující cizí. Podle něho jest arci manžel z pravidla oprávněn, aby movitostí (svrchky) paní své zcizil, nikoli však její usedlosti, než i ve příčině movitého jmění odchyľují se značně mezi sebou ustanovení jednotlivých německých partikulárních práv; společenství statků mezi manžely utvářelo se následkem dalšího rozvoje životních poměrů tím směrem, že nastala důkladná přeměna starších forem jeho. Pouze v jednom bodě shoduje se také pojem moderního manželského práva společenského se starším, že totiž veškeré jmění jest sloučeno v ruku mužových; společenství statků vykazuje několik soustav a to soustavu úplné jednoty statků, podle níž veškeré před manželstvím i za něho získané jmění, pokud není svatebními smlouvami prohlášeno za zvláštní statek, připadne manželovi k volné jeho disposici, obzvláště k účelům manželství; muž má tudíž právo na držbu a správu. Druhý systém jest soustava všeobecného společenství statků v. Společenství vztahuje se tu sice též na všechno přítomné i budoucí jmění manželův, a mužovi přísluší volná správa jeho; avšak systém tento liší se od systému úplné jednoty statků tím, že jmění obou manželů se závazky na

něm váznoucími stane se nyní společnou massou, na níž mají oba manželé rovný podíl. Posléze bylo by se zmíniti o částečném (partikulárním) společenství statků, při kterém společenství statků vztahuje se jenom na část manželských statků, kdežto jinak jmění manželovo i manželčino zůstává od sebe odděleno.

II. Rakouské právo zařazuje společenství statků mezi manžely mezi svatební smlouvy (§ 1217 o. o. z.) a stanoví tyto zásady:

1. Pouhý sňatek manželský nedokazuje ještě společenství statků mezi manžely, ano společný výdělek nedokazuje ještě nikterak společenství statků (rozh. ze dne 6. července 1871 č. 1326, sb. 4218).

2. K založení společenství statků jest naopak potřebí smlouvy zvláštní. Již josefinský občanský zákoník měl ustanovení, že nelze na žádný způsob považovati společenství statků mezi manžely za existentní, není-li prokázáno, že se ujednalo smlouvou.

3. Objem i forma takové smlouvy jsou z pravidla tytéž, jako při výdělkové společnosti (§§ 1177 a 1178 o. o. z.), avšak s tím rozdílem, že, ježto společenství statků jeví se býti odrůdou svatebních smluv, smlouva o společenství vyhledává sepsání notářského aktu (§ 1 zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z.).

4. Společenství statků mezi manžely vůbec jen na případ smrti se rozumí. Úmluva společenství statků na případ smrti není smlouvou dědickou (rozh. nejv. s. ze dne 25. dubna 1866 č. 2172, sb. 3222). Již slova § 1234 o. o. z. »vůbec« jasně poučují, že připouští zákon též výjimky a takové výjimečné případy jsou:

a) Společenství lze v ten způsob umluvit, že toto jeví účinek již za živa manželů. Smluví-li se takové společenství, stane se jmění do spolku dané ihned společným vlastnictvím obou manželů, a žádná strana beze svolení druhé nemůže platně jím nakládati.

b) Zapiše-li se společenské právo na statku nemovitém do spolku daném do veřejných knih, nabude manžel tímto vložním ihned věcného práva k podstatě statku, následkem čehož druhý manžel o této polovici nemovité věci nemůže pořizení činiti; s přivolením druhého manžela může však každá strana touto polovicí disponovati. Tento společenský poměr účinkuje tedy již za živa manželů, avšak s těmito obmezeními:

α) K užitkům nenabude ten manžel, k jehož ruce tohoto věcného práva vydobyto bylo, pokud manželství trvá, žádného práva.

β) Teprve po smrti manželově může strana na živě pozůstalá podílem svým ihned, dle své vůle vládnouti.

γ) Věřitelům však na statku prve zapsaným takový vklad na újmu býti nemůže (§ 1236 o. o. z.).

Povolení ku knihovnímu zjištění všeobecného společenství statků ve svatební smlouvě nestačí k dobytí vkladu spoluvlastnictví (rozh. ze dne 13. ledna 1863 č. 77, sb. 1635), arcí jest však vklad věcného práva ku společenství statků na základě zmocnění uděleného ve smlouvě svatební za účelem zjištění přípustný (rozh. nejv. s. ze dne 19. května 1874 č. 5114, sb. 5372); na základě zápisu takového věcného práva nemůže se polovice usedlosti ani prodati ani obtížiti (rozh. nejv. s. ze dne 28. října 1870 č. 4557, sb. 3929), pročež nepřipouští se vésti exekuci na vložené právo ze společenství statků (rozh. ze dne 1. června 1880 č. 6395, sb. 7998), ovšem lze celou usedlost vydražiti exekučně, avšak

věcné právo ku společenství statků na ní váznoucí budiž tím způsobem chráněno, že polovice nejvyššího podání po dobu trvání manželství k soudu se složí (rozh. nejv. s. ze dne 25. listopadu 1879 č. 12.891, sb. 7669).

5. Je-li manželka obchodnicí, zavazeno jest za dluhy obchodní jí učiněné též společné jmění, pokud mezi manžely jest společenství statkův (čl. 8 obch. z.).

6. Mimo společenství statkův umluvené věno, jakož i obvěnění nespadá do společenství (rozh. ze dne 4. listopadu 1886 č. 10.729, sb. 11.235, § 1236 o. o. z.).

III. Zrušení společenství statků.

Společenství statků se končí:

1. konkursem uvaleným na jmění jednoho nebo druhého manžela; společné jmění rozdělí se jako při smrti (§ 1264 o. o. z.). Při všeobecném společenství statků má se do konkursní podstaty pojati také jmění druhého manžela (rozh. nejv. s. ze dne 15. dubna 1885 č. 4383, sb. 10.529 a ze dne 5. června 1876 č. 6846, sb. 6173; ze dne 24. května 1876 č. 6321, sb. 6158). Při zahájení konkursu na jmění obou manželů mají se dluhy vztahující se na společné jmění krýti polovicí z každé massy (rozh. nejv. s. ze dne 5. listopadu 1879 č. 7719, sb. 7637) [81.262].

2. Smrtí jednoho manžela.

3. Rozloučením manželství; jmění ze společenství statkův rozdělí se tak, jako při smrti (§ 1266 o. o. z.).

4. Společenství statků může se týmž způsobem, kterým umluveno bylo, tudíž vzájemnou úmluvou (*contrario consensu*), opět zrušiti, aniž by z pravidla osoby třetí mohly proti tomu něco namítati (rozh. nejv. s. ze dne 31. května 1871 č. 5746, sb. 4183); ovšem mohou tomu odporovati tehdy, když jsou tu podmínky odpůřícího zákona ze dne 16. března 1884 č. 36 ř. z. Zrušení smlouvy svatební má v případě společenství statků za následek nikoli rozdělení, nýbrž znovuzřízení dřívějšího výhradného vlastnictví na obou stranách (rozh. nejv. s. ze dne 24. května 1888 č. 3958, sb. 12.198; ze dne 14. dubna 1887 č. 4052, sb. 11.547, ze dne 18. listopadu 1886 č. 12.576, sb. 12.262, ze dne 3. prosince 1879 č. 13.234, sb. 8708).

IV. Poplatky.

Se smlouvami o společenství statků naloží se právě tak, jako se svatebními smlouvami. Za poplatnou hodnotu pokládá se jmění odevzdané do společenství. Poplatek vyměřuje se podle stupnice II. Zde však platí zásada poplatkového práva, že práva, která mají účinkovati teprve po smrti jednoho či druhého kontrahenta, podrobena jsou přímému zaplacení poplatku při dědickém nápadu, i zůstanou tudíž při výměře poplatku ze smluv svatebních mimo úvahu (p. s. 42 popl. z.). Odloučení společného jmění podléhá poplatku z převodu majetku, má-li jmění přejíti se strany jedné na stranu druhou. Smlouvy o odloučení, jimiž nevzejde převod majetku s jedné zúčastněné osoby na druhou nebo na třetí, nutno kolkovati 50 kr. každý arch (p. s. 3 popl. z.).

Společenství ve sporu viz Spor.

Společnost akciová.

Neobyčejný rozvoj veškerých národohospodářských poměrů přivedl k platnosti poznání, že kapitálové síly jednotlivců nemohou stačiti vždy vzrůstajícím potřebám obchodu. Výnosnost nových podniků, jakož i snaha